

SVENSKT NÄRINGSLIV

Politiskt bestämda lönegolv stoppar nödvändiga rekryteringar

MARS 2022

Författare: Amelie Berg och Patrik Karlsson

Politiskt bestämda lönegolv stoppar nödvändiga rekryteringar

Arbetskraftsinvandring har stor betydelse för svenska företag i många olika branscher. Genom möjligheten att rekrytera arbetskraftsinvandrare kan företagen fylla ett behov som inte täcks på den inhemska arbetsmarknaden. Dessutom bidrar arbetskraftsinvandringen till den samhällsekonomiska utvecklingen genom ökad produktion och högre skatteintäkter¹.

I politiken diskuteras nu stramare villkor för arbetskraftsinvandringen. Ett antal riksdagspartier vill bland annat införa ett krav på en politiskt reglerad lönenivå för att kunna rekrytera arbetskraftsinvandrare. De lönenivåer som har diskuterats ligger mellan 27 500 kronor och 35 000 kronor per månad. En politiskt bestämd lönenivå motiveras av partierna med att Sverige inte har behov av arbetskraftsinvandring till alla yrken. Dessutom är ambitionen att regleringen ska motverka fusk och missbruk kopplat till arbetskraftsinvandring samt att vara ett medel för att bekämpa utanförskap på arbetsmarknaden.

Dagens regler avseende krav på lön vid arbetskraftsinvandring utgår från kollektivavtalens nivåer. En arbetskraftsinvandrare måste alltså erbjudas en lön som är i enlighet med kollektivavtalet inom det relevanta yrkesområdet. Den rådande regeringen betyder att en arbetsgivare som har tecknat kollektivavtal måste tillämpa avtalets lönenivåer och övriga anställningsvillkor för samtliga medarbetare. Det är i enlighet med den ordning som gäller på svensk arbetsmarknad. Löner regleras i kollektivavtal av arbetsmarknadens parter i enlighet med den svenska modellen. Det finns ingen statligt reglerad minimilön och politiken har ingen roll i lönebildningen.

¹ Svenskt Näringsliv, Gränslöst värdeskapande - det samhällsekonomiska värdet av arbetskraftsinvandringen till Sverige under 2018.

Hälften av arbetskraftsinvandrarerna stängs ute

Att införa ett högt lönegolv kommer generellt sett ha större påverkan i yrken där lönerna är lägre. I en rapport från Almega² framkommer att ett lönegolv på 31 700 kr/månad (motsvarande medianlön) skulle innebära att drygt hälften av de arbetskraftsinvandrare som arbetade i Sverige 2019 dvs 12 700 personer inte skulle beviljas ett arbetstillstånd. Ett lönegolv i nivå med medianlönen skulle således påverka stora delar av näringslivet inom många branscher och yrken oavsett utbildningslängd.

Även med ett lönegolv på 27 500 kr/mån skulle effekterna bli mycket påtagliga i flera branscher och yrken. Av tabellerna nedan framgår att många yrken inom olika sektorer såsom IT, besöksnäringen, bygg, transport, gröna näringarna och service- och tjänstesektorn skulle påverkas avsevärt.

Tabell 1, Antal beviljade arbetstillstånd per yrkesområde och andel anställda med lön lägre än 27 500 kr/mån

Yrkesområden	Antal beviljade arbetstillstånd 2021	Andel anställda med lön under 27 500 kr/mån
Yrken inom administration och kundtjänst	355	34%
Service-, omsorgs- och försäljningsyrken	925	32%
Yrken inom lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	1 607	49%
Yrken inom byggverksamhet och tillverkning	1 063	13%
Yrken inom maskinell tillverkning och transport m.m.	434	18%
Yrken med krav på kortare utbildning eller introduktion, exempelvis bärplockare och plantörer m fl	7 235	65%

Källa: Migrationsverket och Svenskt Näringslivs lönestatistik

² Almega, Höjda inkomstkrav på arbetskraftsinvandring blir dyrt för Sverige, 2021

”

En statligt definierad minimilön är fel och strider mot den svenska modellen.”

Mattias Dahl, vice vd Svenskt Näringsliv

Tabell 2, Antal beviljade arbetstillstånd i vissa yrken och andel anställda med lägre lön än 27 500 kr/mån

Yrken	Antal beviljade arbetstillstånd 2021	Andel anställda med lön lägre än 27 500 kr/mån
Städare	590	84%
Restaurang- och köksbiträden m.fl.	612	79%
Bärplockare och plantörer	5 546	74%
Trädgårdsodlare	139	62%
Hovmästare och servitörer	44	41%
Växtodlare och djuruppfödare	29	39%
Lager- och terminalpersonal	153	36%
Skogsarbetare	922	36%
Kockar och kallskänkor	456	34%
Supporttekniker, IT	219	22%
Byggnads- och anläggningsarbetare	117	20%
Motorfordonsmekaniker och fordonsreparatörer	125	19%
Grundskollärare	144	14%

Källa: Migrationsverket och Svenskt Näringslivs lönestatistik

En politiskt reglerad lönenivå är en dålig idé

Kollektivavtalen sätts ur spel

Att införa ett politiskt bestämt lönegolv skulle sätta kollektivavtalens lönereglering ur spel och innebära att staten blandar sig i den svenska lönebildningen. En lagreglerad lönenivå riskerar att bli föremål för återkommande politiska förhandlingar och utspel samt ett instrument för politiken att visa handlingskraft. Företagens möjligheter att rekrytera rätt kompetens riskerar att styras av en godtycklig bedömning utan förankring varken i kollektivavtal eller i verksamhetens behov.

Ineffektiv åtgärd mot missbruk

Att införa ett lönegolv och utestänga möjligheten att kunna rekrytera arbetskraftsinvandrare till vissa yrken kommer inte att förhindra missbruk av systemet. Det kommer fortfarande finnas kriminella aktörer som på olika sätt lyckas kringgå regelverket. Samma slutsats drogs av utredningen ”Ett förbättrat system mot arbetskraftsexploatering - SOU 2021:88”.

Utnyttjande av utländsk arbetskraft förekommer framför allt utanför systemet för arbetskraftsinvandring. Därmed kommer ett lönegolv för arbetskraftsinvandrare inte att åstadkomma önskad effekt.

Stärker inte arbetslösas jobbchanser

Att införa ett politiskt bestämt lönegolv skulle inte heller förbättra arbetslösas chanser att få jobb i Sverige³. Det saknas stöd i forskningen att sådan undanträngning blir effekten och det finns heller ingen logik i att ett par tusen arbetskraftsinvandrare förhindrar nära 400 000 arbetslösas tillträde till arbetsmarknaden. Arbetskraftsinvandringen utgör en mycket liten del av de yrkesverksamma på arbetsmarknaden. Arbetskraftsinvandringen till yrken med krav på kortare utbildning eller introduktion uppgår årligen till cirka 2 000 personer⁴. Det motsvarar 0,4 promille av hela arbetskraften i Sverige eller en halv procent av antalet arbetslösa.

Kompetensförsörjningen försämras

En naturlig konsekvens av ett lönegolv, som syftar till att stoppa arbetskraftsinvandring till vissa yrken, är att kompetensförsörjningen till de yrkena försämras. En sådan utveckling vore särskilt olycklig mot bakgrund av att det råder skriande brist på kompetens inom stora delar av näringslivet. Ett politiskt bestämt lönegolv som utestänger viktig arbetskraft riskerar i sin tur att leda till lägre sysselsättning och tillväxt i Sverige.

³ Se exempelvis SNS, analys nr 39, Invandring och arbetsmarknaden för infödda – erfarenheter från Danmark.

⁴ Exkl. bärplockare

Mer verkningsfulla åtgärder

Det finns utrymme för att vidta fler effektiva åtgärder för att åstadkomma en mer väl fungerande arbetskraftsinvandring samt att behålla legitimiteten för systemet för arbetskraftsinvandring. I Svenskt Näringslivs skrift Näringslivsagenda mot kriminalitet inom arbetskraftsinvandringen föreslås ett antal verkningsfulla åtgärder mot missbruk av systemet. Nedan redogörs kortfattat för några av de förslagen.

Stoppa spårbyten

En asylsökande som får avslag på sin asylansökan kan i dag byta spår och under vissa förutsättningar ansöka om ett tillstånd för arbete. Mot bakgrund av hur möjligheten till spårbyte tillämpas och i syfte att behålla legitimiteten för arbetskraftsinvandringen bör möjligheten till spårbyte tas bort.

Fler kontroller

En annan åtgärd är att stärka och prioritera Migrationsverkets uppdrag att verka för att reglerna inom arbetskraftsinvandring inte missbrukas. Migrationsverket bör få ett särskilt uppdrag att genomföra ett väsentligt större antal efterkontroller riktade mot riskmiljöer och brister som upptäcks i samband med polisens arbetsplatsinspektioner. Uppdraget bör åtföljas av ett krav på kontinuerlig återrapportering, vilket inte sker i dag.

Höj försörjningskravet

Det är även viktigt att en arbetskraftsinvandrare kan försörja sig på sin inkomst. Dagens försörjningskrav behöver därför justeras och sättas i relation till utvecklingen av konsumentprisindex. En sådan justering skulle leda till en höjning av nivån på försörjningskravet med ca 20 %. En fördel med en sådan ordning skulle också vara att försörjningskravet följer prisutvecklingen över tid.

Skärpta straff och regler är på gång

Åtgärdsförslagen som beskrivs ovan ska ses tillsammans med andra befintliga förslag på skärpta krav inom reglerna för arbetskraftsinvandring. Sammantaget kommer dessa motverka brottslighet inom arbetskraftsinvandringen på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt än att införa en politiskt reglerad lönenivå.

De förslag som innebär skärpta krav är bland annat försörjningskrav för medföljande familj, krav på boende, fler kontroller under tillståndstiden, nya brottsbestämmelser samt underrättelseskyldighet avseende oegentligheter gällande personlig assistans⁵.

Denna kombination av åtgärder skulle, utöver att motverka kriminalitet, även respektera och vara i linje med den svenska lönebildningsmodellen.

⁵ Se förslag från "Utredningen om åtgärder för att attrahera internationell kompetens och motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare" (Ju 2020:05)

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm

Telefon 08-553 430 00

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma, 2022